

Pisma iz Zagreba.

Spisal Josip Starè.

XX.

Mrtvaški zvon nam je zadnji čas zopet in zopet naznanjal, da je trda smrt zašla v národne nasade ter s koso svôjo segla med najlepše drevje. Posekala je dve čvrsti ilirski debli, katerima so sicer že usehnili rodovitni sokovi, ali bili sta v vzpodbujo mlajšemu rodu, ki se je ponosno in hvaležno oziral v obé in se trudil, da tudi kdàj vzrase do tolike visokosti. Takó ginejo drug za drugim stebri idejalne dôbe ilirske in kmalu se bode v arkadah zagrebskega grobja za vselej zaprla raka, ki jo je mestno starejšinstvo določilo prvakom ilirskim. Ni še minulo leto, kar smo vnjo k tovarišem njegovim položili Ante Mažuraniča, začetnika in posebnega dobrotnika Matice hrvaške, a danes leži poleg njega tudi že Ivan Kukuljević, prvosednik isti Matici. Nemila smrt pa je segla tudi po mlajših možéh in je Matici hrvaški ugrabila plemenitega nje podpredsednika Janka Jurkoviča, in izvrstnega nje sotrudnika Adolfa Veberja, ki je do zadnjega bil delaven na književnem polji hrvaškem. In glej, čudne usode! Veber in Jurković sta od mladih nog bila nerazdruživa prijatelja, ki sta celó v poznejši dôbi svoji skupaj bivala in skupaj gospodarila pod jedno streho. Oba sta skupaj orala po književnem polji hrvaškem, a napósled sta oba nekako ob istem času oslabéla na živcih in skupaj bolchala, dokler nista v istem letu légla v prerani grob. Ves národ hrvaški, zlasti pa Matica hrvaška, žaluje za dragoceno deteljico, v kateri so se lepo zložno združili zastopniki vseh treh naréčij hrvaških kakor vidno znamenje književnega jedinstva vseh Hrvatov. Kajkavec Kukuljević, čakavec Veber in štokavec Jurković, vsi trije so hodili po tistem poti, ki ga je književnosti hrvaški utrla dôba ilirska; toda v tem, ko sta se zadnja dva omejila na književno delovanje, udeleževal se je prvi tudi političnih bojov in spada med najzaslužnejše možé národa hrvaškega.

Ivan Kukuljević Sakcinski se je porodil v Varaždinu dné 29. majnika 1816. leta. Oče njegov, kraljev svetovalec, izkazal se je na ogersko-hrvaškem zboru v Požunu in domá na županijskih skupščinah dobrega rodoljuba in je to svoje čustvo zasadil tudi v mlado srce sínu svojemu Ivanu. Ko je Ivan v Zagrebu okončal male in vélike šole, služil je hrvaški plemenitnik po tedanji šegi od leta

1833. do 1840. v ogerski gardi na Dunaji, odkoder so ga leta 1840. premestili k slovaškemu polku v Italijo. Rodoljubno navdušenje ga je vleklo domóv na Hrvaško, ali ker mu niso uslišali prošnje, da bi ga namestili h kakemu krajiškemu polku, dal je leta 1842. vojaštvu slovó in se vrnil na Hrvaško, kjer je do leta 1850. obnašal raznih deželnih služeb in častij. Prav Ivan Kukuljević je bil prvi, ki se je na deželnem zboru hrvaškem dné 2. majnika 1843. leta z mladostnim ognjem poganjal za hrvaški jezik v šolah in uradih, in ko je dné 23. oktobra 1847. leta zopet v isti namen navdušeno povzdignil besedo svojo, obsipali so ga z galerij s cvetjem in venci, a deželni zbor je sklenil, da ima na Hrvaškem odslej le hrvaški jezik biti službeni jezik. Mladi Kukuljević je tedaj bil duša národnega gibanja na Hrvaškem; leta 1848. so njemu poverili preimenitno nalogo, da z Gajem in Vranicanijem napravi popis hrvaških potreb; istega leta je on védel poslanstvo na Dunaj prosit cesarja, da bi Jelačića potrdil bana hrvaškega; prav on je prvi pozival Slovence na shod v Zlato Prago in šel v Beligrad, da bi Srbe pridobil národnemu gibanju; on je zastopal domovino svojo v ustavotvorni skupščini na Dunaji ter se ondu udeležil dogovorov z Madjari; a po naročilu Jelačićevem je šel v Milan k Radeckemu, od katerega je dobil stotisoč goldinarjev in sedemtisoč pušek pa národno vojsko.

Imenitnejši nego na politiskem je Ivan Kukuljević bil na književnem polji hrvaškem. »V omiki je sreča in prihodnost«, rekal je, in zvest temu načelu je nad petdeset let, prav do smrti svoje, bil literarno delaven; in prav do zadnjega izdihljaja ga ni zapustil ni bistri um, ni idejalni vzlet. Predsednik Matici hrvaški je neprenehoma razgreval mlada srca in metal vánja iskre plemenite duše svoje; zajedno pa je književni Nestor z bogatim izkustvom svojim vodil mlajše pisatelje in jim dajal dobrih svétov. Spočetka ilirske dóbe je Kukuljević najprej leta 1837. v »Danici« priobčil nekoliko lirskih pesmij, a takoj naslednjega leta 1838. dal je tiskati »Jurana in Sofijo«, junaško dramo, prvo, ki se je v Zagrebu v hrvaškem jeziku predstavljala. Dobro je sodil, kolikanj more gledališče buditi plemenita čustva in národno zavest, pa je zató spisal še več gledaliških iger. Leta 1843. izdal je zgodovinsko dramo »Stjepko Šubić«, drugo je priobčil med raznimi svojimi deli, ki so v štirih zvezkih prišla na svetlo od leta 1842. do 1847. V teh zvezkih nahajamo tudi národnih pesmij, ki jih je Kukuljević nabral med hrvaškim ljudstvom po Hrvaškem, Ogerskem in po Avstriji. Da bi rojake svoje opozoril na staro dubrovniško literaturo, izdal je Kukuljević že leta 1843. o svojem trošku Menčetičevo

»Trubljo slovinsko«. Prav kmalu je začel preiskavati minuloost národa hrvaškega in priobčevati zgodovinske monografije, ki so po malem imele buditi zanimanje za domače zgodbe ter razjašnjevati državno pravo hrvaško. Tega preimenitnega dela se je posebno marno poprijel, ko se je v začetku absolutne dôbe leta 1850. odpovedal vsem javnim častém. Tedaj je v Zagrebu osnoval »Društvo za jugoslavensku povjestnicu«, kateremu so ga takoj v prvem občem zboru izvolili predsednika in urednika društvenemu glasilu »Arkivu«, katerega je prišlo na svetlo dvanajst zvezkov, a skoraj vse je napolnil Kukuljević sam. Pa to še ni bilo vse. Kukuljević je ta čas, od leta 1850. do 1861., tudi še spisal in izdal devetnajst drugih knjig in razprav razne vsebine, ki se po večjem tičejo literarne, politične in umetnijske zgodovine hrvaške in jugoslovenske sploh. Takó je med drugim spisal »Življenje Mateja Langusa, slikarja slovenskega«, izdal pet zvezkov »Slovnika umetnikov jugoslovenskih« ter zvezek »Bibliografije jugoslovenske.«

Nova ustavna dôba je Kukuljeviča zopet zvalila v javnost. Leta 1861. imenovali so ga velikim županom županije zagrebske in si je v tej časti na vsako stran pridobil toliko zaslug, da mu je Njega Veličanstvo leta 1866. začasno poverilo tudi opravila banske oblasti. Leta 1867. pa je Kukuljević šel v pokoj in se odslej tem bolj posvetil književnemu delovanju, kateremu se niti prej ni popolnoma odrekel. Tu ne bomo naštevali vseh njegovih večjih razprav in knjig, katerih je nad trideset, a da ne omenjamo mnogo in mnogo člankov, ki jih je priobčil po raznih političnih in leposlovnih časopisih hrvaških. Preimenoitno začetje je gotovo to, da je leta 1862. izdal zbirko hrvaških državnih pravic pod naslovom »Jura regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae«. Takoj nató je leta 1863. poslal v svet drugo imenitno delo »Monumenta Slavorum meridionalium«; a ko je tudi v nemških knjižicah branil stare hrvaške pravice in obravnaval državnopravne razmere med Hrvaško in Ogersko, priobčil je leta 1874. v dveh knjigah: »Codex diplomaticus regni Croatiae«. Ostali njegovi spisi so po večjem zgodovinske in mestopisne monografije, poučni potopisi ali pa literarno-historične razprave. Razjasniti državnopravne in kulturne razmere hrvaške in s tem buditi ponos in zavest rojakov svojih, to je bil namen književnemu njegovemu delovanju, toda bil si je v svesti, da takšno delovanje ne more ostati brez koristi za prihodnost národa hrvaškega. Bil je že na smrtni postelji, ko so mu iz tiskarne dohajale posamezne pôle najnovejšega njegovega dela »Sbirka napisa na spomenicah po Hrvatskoj i Slavoniji«, da bi jih popravljaj. V tem je dné 1. avgusta 1889. leta izdihnil domoljubno dušo svojo.

Odkar je leta 1867. jugoslovenska akademija prevzela znanstveno preiskavanje minulosti hrvaške, bilo je »Društvo za jugoslavensku povjestnicu« nepotrebno, pa tudi »Matica ilirska« je akademiji prepustila velik del dotedanje svoje naloge. Zgodovinsko društvo se je tedaj preustrojilo v »Arkeologièko društvo hrvatsko«, »Matica ilirska pa se je preporodila v »Matico hrvatsko«. Obe te društvi sta si Ivana Kukuljevièa izvolili predsednika, ki je to èast z veseljem in ponosom nosil do smrti svoje in vodil obé društvi, kakor je najbolje vedel in znal po dolgoletnem bogatem izkustvu. »Arkeološko društvo« je on prvi imel v mislih in prav on je je obudil v življenje; za Matico pa je tudi predsednik spisal dve lepi knjigi, oceno in življenje hrvaškega slikarja »Klovija« in životopise »Glasovitih Hrvatov«. Zajedno se je pridno udeleževal znanstvenega delovanja pri jugoslovenski akademiji, ki ga je sivega starèka imenovala èastnega èlana svojega. Toda ne le domá, tudi na tujem so znali ceniti književne zasluge Ivana Kukuljevièa. Ruski car Aleksander II. mu je podelil red sv. Vladimirira; za dopisujoèega družabnika svojega so ga izvolili društvo za severne starine v Kodanji na Danskem, ruska akademija v Petrogradu, akademija znanosti v Krakovu, akademija Kviritov v Rimu, madjarska akademija v Pešti, arkeologièko društvo v Moskvi, zgodovinsko društvo kranjsko in koroško, uèeno društvo v Belemgradu ter geološko društvo na Dunaji; a èastnega družabnika svojega so ga imenovali vseučilišèe v Harkovu, Matica slovaška, akademicki spolek v Pragu, in »Sokol« v Ljubljani. Gotovo lepo odlikovanje, zlasti èe pomislimo, da svet takšne možé navadno šele po smrti vé ceniti; toda najlepši spomenik si je Ivan Kukuljeviè sam postavil z deli svojimi, ki bodo o redkih vrlinah njegovih pričala, dokler bode národa hrvaškega. Pa tudi mi Slovenci moramo Kukuljevièa ohraniti v hvaležnem spominu, kajti malokateri Hrvat je, kakor on, dejanski dokazal, da mu je Slovenec najbližji brat in da ž njim jednako èuti vsako dobro in slabo sreèe. Slava mu!

Malo mesecev pred Kukuljevièem je Matica hrvaška dné 20. marcija 1889. leta izgubila vrlega svojega podpredsednika Janka Jurkovièa, ki je bil kakor ustvarjen za to, da vodi literarni odsek Matièin. Dasi iskren in navdušen rodoljub, burnih politiènih bojev se Jurkoviè le ni udeleževal, ampak mirno in tiho se je najrajši peèal z beletristiko, za katero je imel redkih darov. Porojen v Požegi dné 21. novembra 1827. leta, razvijal se je v nežni mladosti v prijáznem domaèem kraju, ki se odlikuje po redkih prirodnih krasotah, a loèen od svetskega prometa, ohranil je staro národno življenje in mišljenje in stare šege in

navade. Požega z mično okolico ter mirnim in zadovoljnim ljudstvom ima nekaj idilično-pesniškega na sebi, pa ni čudo torej, da se je hrvaški književnosti ondu porodilo toliko prav dobrih pisateljev. V prvi vrsti med njimi je tudi Janko Jurković. Ko je Jurković latinske šole dovršil domá pri poštenih hrvaških frančiškanih, prišel je leta 1842. v Zagreb, kjer se je najprej učil filozofiji, potem pa stopil v duhovno semenišče. Takrat se je v Zagrebu ravno raznetil prvi ogenj ilirski, ki je hitro vnel tudi rahločutno srcé mladega Jurkoviča. Častitim »Zvonovim« čitateljem smo že o drugi priliki povedali, kakó imeniten v razvoji hrvaške književnosti je bogoslovsko literarno društvo ali »Zbor duhovne mladeži« v Zagrebu. Temu društvu je Jurković bil predsednik. Ali burno leto 1848. streslo je tudi mirnega Jurkoviča, ki je tedaj slekel duhovniško haljo in šel v svet. Učil se je pravdoslovju, zajedno pa sodeloval pri Gajevih »Narodnih Novinah«. Že je nastopil politično službo, ali uradovanje pod nemško vlado mu ni ugajalo, pa je rajši šel za suplenta na oseško gimnazijo, in ko je na Dunaji leta 1855. naredil preskušnjo iz klasičnega jezikoslovja, bil je profesor v Oseku in v Zagrebu, dokler ga leta 1862. niso pozvali na Dunaj za tajnika v tedanjo dvorsko kancelijo hrvaško. Odtod se je leta 1865. šolski nadzornik povrnil v Zagreb, a od leta 1874. do svoje smrti je bil vladni svetovalec. Od začetka jugoslovanske akademije je bil nje pravi družabnik, in po smrti Avgusta Šenoè je pri Matici hrvaški predsedoval književnemu odseku.

Te kratke črtice pričajo nam dovolj, da je bil Janko Jurković preobložen s službenimi opravili, zató ni vseh svojih boljših močij mogel posvečevati lepi knjigi. Treba nam poudariti, da je ravno zadnjih petindvajset let pri hrvaškem šolstvu bilo dela, kolikor ga ni bilo nikdar poprej. Vse srednje in strokovne šole so se postavile na čisto národno podlago, a mnogo se jih je znova ustrojilo; hrvaškim šolam je trévalo hrvaških knjig in morala se je ustvariti cela šolska literatura. Jurković je pri deželni vladi hrvaški bil skoraj jedini mož, ki je vse to vodil, nadziral, delal osnove, iskal pisateljev in učiteljev, vzpodbujal jih in tudi sam spisal po kako šolsko knjigo. Napósled se je pod njegovim sodelovanjem ustanovilo hrvaško vseučilišče. Ako-prem si je Jurković z vsem tem pridobil zaslug, za katere sedanji rod niti ne vé ali jih ne zna ceniti, beletristični literaturi hrvaški je to le škodovalo, kajti jeden najboljših nje delavcev ji ni mogel podati toliko in takó izvrstnih plodov, kolikor bi jih mogel dajati v drugih razmerah. Navzlic temu spada Jurković med rodovitejše leposlovne pisatelje. Pisal je v prozi, in sicer pripovedke, drame in estetične raz-

prave. Najboljše so njegove pripovedke, za katere je dogodbe jemal iz življenja národnega ter jih takó resnično in verno črtal in slikal, kakor jih slika le dovršeni umetnik. Čitatelju se zdi, da sam vidi in čuje osebe, katere mu pisatelj budí v domišljiji njegovi, a posebno dobro mu dé veseli, zdravi humor, s katerim je Jurković navdihoval pripovedke svoje in si pridobil prvo mesto med hrvaškimi humoristi. Isto velja o njegovih komedijah, ki sicer niso umetno dovršene, ali igrale so se z dobrim uspehom na zagrebskem gledališči. Izmed pripovedek omenjamo »Pavla Čutarića«, »Petakinjo vina«, »Razoreni ideal«, »Memoare stare grešlje«, »Ratni memento starca Ivana« in »Dimitrija Patkova«; izmed gledaliških iger so spomina vredne »Zatečenici«, »Što žena može«, »Imenjaci« in »Kumovske neprilike«. Klasično izobražen in véšč poznavalec francoske literature je Jurković dobro vedel, kolikanj lepa zunanja oblika povzdiguje vrednost književnih plodov, pa se je trudil, da so mu njegovi spisi tudi v tem oziru bili dovršeni, kakor so bili vzorni po čistem in glatkem jeziku. Olikani ukus svoj je najbolj pokazal v estetičnih razpravah, ki jih je po večjem priobčil v akademiskem glasilu »Radu«. Napisal je med drugim: »Ob uzvišenom«, »O metafori našega jezika«, »O ženskih značajih u naših narodnih pjesama«, »O spisateljskom zvanju«, a spisal je tudi kratek komičen epos: »Kako se psi i mačke posvadiše«. Naj omenimo še to, da je Jurković tudi mnogo lepih proizvodov iz tujih jezikov, zlasti iz francoskega preložil na hrvaški jezik. Če v teh črticah nismo dovolj ocenili Jurkovičevega literarnega delovanja, smo slovenske čitatelje vsaj opozorili nánje ter mu postavili majhen spomenik v knjigi slovanski.

Srečnejši nego Jurković je njegov tovariš Veber-Tkalčević bil v tem, da je svoje najboljše moči mogel posvetiti književnosti hrvaški. Adolf Veber-Tkalčević se je porodil v Bakru leta 1825. iz očeta Nemca in matere Talijanke. Dovršivši šest latinskih šol na Reki je prišel v duhovno semenišče zagrebsko, kjer se je dve leti učil filozofiji, potem pa so ga poslali v centralno semenišče v Pešto, da ondu sluša bogoslovne nauke. Leta 1847. bil je v Zagrebu za duhovnika posvečen in je sprva opravljal duhovsko službo pri nekem poljskem vojaškem polku, ali še istega leta so ga premestili za kapelana v Dubovac pri Karlovcu. Tu se je Veber prav pridno lotil književnega dela ter pisal izvirne članke in prelagal iz tujih jezikov. V tem ga leta 1849. pozovejo za suplenta na zagrebsko gimnazijo, a leta 1851. ga je vlada poslala na Dunaj na vseučilišče, kjer je takoj nastopnega leta 1852. prav dobro izvršil preskušnje iz hrvaškega in latinskega

jezika. Na to je sedem let bil profesor na gimnaziji zagrebski in se ves ta čas skupaj z Ante Mažuraničem in Franom Bradaško boril zoper ponemčevalne namene tedanjega ravnatelja Premrua. V novi ustavni dóbi je Veber od leta 1860. do 1867. sam bil vodja isti gimnaziji, potem so ga deli k vladi na službovanje, kjer je bil do leta 1870., kadar so ga imenovali zagrebskim kanonikom.

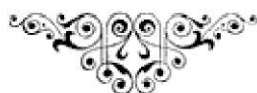
Akoprem je Veber za očetom podedoval nemško ime, srce njegovo je od mladih dnij bilo hrvaško, in pisatelj si je izvolil hrvaško ime Tkalčević. Učitelj bil je redki biser hrvaškega šolstva, ljubljen in obožavan od učencev svojih, katerim je z jasnim in zanimljivim tolmačenjem lajšal razumevanje in jim budil veselje do težke jezikoslovne znanosti. Sam je skrbel za dobre šolske knjige ter spisal latinsko in hrvaško slovnico, ki sta se leta in leta rabili po hrvaških gimnazijah, a sestavil je tudi prve hrvaške čitanke za srednje šole. Korenito poznavanje starih klasikov je pokazal v dovršenih svojih prevodih Salustijeve zgodovine in izbranih Ciceronovih govorov, ki se takó gladko in prijetno čitajo, kakor bi bili hrvaški izvornik, ne prevod. Obe knjigi je izdala Matica hrvaška v svoji zbirki grških in latinskih klasikov. Na vzorih latinskih se je Veber izučil za slovečega cerkvenega govornika, da ga ni bilo, ki bi se v tem mogel meriti ž njim. Če je bila v zagrebski katedrali kaka slovesnost, moral je Veber na leco. Ko se je po vélikem potresu v ponovljeni stolici prvikrat zopet opravljala služba božja, slavil je Veber s tolikim oduševljenjem krasoto tega lepega svetišča, da se je človek nehoté spominjal velike pesmi, ki jo je kralj Salomon peval pri posvečevanju jeruzalemskega templja. A da se je z lepo obliko strinjala tudi duševna vsebina Veberjevih govorov, pričajo njegove postne propovedi, ki so tiskane prišle na svetlo. Pa ne le v cerkvi, tudi v posvetnih družbah in zborih se je Veber izkazal darovitega in olikanega govornika. Temu se ne bode čudil, kdor vé, da je Veber navzlic veliki svoji filozofski omiki mirno in trezno sodil, a bil navdušen za vsako plemenito in vzvišeno stvar.

Od leta 1861. do 1866 bil je Veber národni zastopnik na hrvaškem deželnem zboru, ali ko je videl, da se politične razmere ne razvijajo po njegovih idejalih, omejil je delovanje svoje zgolj na književno polje v svesti si, da bode tu mnogo več koristil národu svojemu. Saj je bil glava takozvane »zagrebske šole« v literaturi hrvaški. Po naukih in vzorih njegovih se je odgojil ves sedanji pisateljski rod, ki je vsekdar visoko cenil bistroumne in učene kritike njegove in ga hvaležno imenoval »očeta« hrvaške metrike, za katero je, pravi mož

za to, postavil trdna pravila. To prvenstvo si je celó sam svojil in moško je povzdignil svoj glas, ko je nekdo nekomu drugemu pripisoval isto zaslugo. Sploh je Veber bil jako odločen mož, ki se nikogar ni ustrašil, in še pred nekoliko leti je v dolgih polemikah ostro udarjal po novejših nasprotnikih svojih. Da je Veber prvi in najboljši »stilist« v novi hrvaški literaturi, tega gotovo nihče ne bode tajil, kdor le količkaj pozna hrvaško knjigo. To smo že o drugi priliki poudarjali, danes pa to isto ponavljamo Slovencem, ki se zanimajo za hrvaško literaturo, zlasti pa tistim, ki se mislijo učiti hrvaškemu jeziku. Veberjev zlog je národen in eleganten zajedno. V nekdanjem »Nevenu« in v »Vienci« priobčil je nekoliko novel, toda največjo in stalno vrednost imajo njegovi potopisi, ki so res na vsako stran klasični. Prvikrat se je na tem polji izkazal umetnika v svojem »Putu na Plitvice«, pozneje je opisal Italijo v »Listovih o Italiji«, a pred kratkem je v »Putu u Carigrad« celó prekosil slovečega talijanskega potopisca Amicisa. Mnogo truda bode imel, kdor bode hotel zbrati in oceniti ves obili literarni plod Veberjev, ki je raztresen po mnogih časopisih, zlasti v »Vienci«, kateremu je od začetka pa do pred smrtjo bil stalen sotrudnik.

Zadnja leta je Veber, prav kakor njegov pobratim Jurković, jel bolehati na živcih. Čutil je, da ga zapuščajo duševne in telesne moči, pa je hotel napraviti red v svojem gospodarstvu. Jel je zbirati znanstvene in beletristične spise svoje in jih pod naslovom »Djela Adolfa Vebera« dal tiskati samó v dvajsetih izvodih, katere je namenil javnim knjižnicam in književnim zavodom. Dotiskane so štiri knjige, uredovanje ostalih je v oporoki svoji poveril profesorju Cvjetku Rubetiču. Spisal je tudi sam svoj životopis, ki se pa ne smé priobčiti, dokler ne bodo tiskana vsa njegova dela. Od imetja svojega je mnogo zapustil v plemenite namene. Med drugim je določil 6000 gld., da mu domači umetnik Rendić od kamena izkleše spomeník za na grob; 6000 gld. za nov stranski oltar v zagrebski katedrali; 7000 gld. Matici hrvaški za nágrade pisateljem; 5000 gld. zavodu usmiljenih sester v Zagrebu; 2000 gld. društvu za podporo vdovam in sirotam tiskarskih stavcev; po 1000 gld. zapustil je: jugoslovenski akademiji, društvu sv. Jeronima, ubožnici zagrebskega mesta, gasilnemu društvu, pevskemu društvu »Kolu« in društvu za podporo pravnikom in filozofom; 500 gld. zapustil je društvu za podporo siromašnim učenčcem zagrebske gimnazije; 200 gld. za svete maše, a 600 gld. da se takoj po njegovi smrti razdelé med ubožce. Takó je vse po svojem uredil, ko je pripravljen na smrt umrl dné 6. avgusta 1889. leta v 65. letu dóbe svoje.

Hrvaški národ je torej prav v kratkem času izgubil tri slavne sinove svoje, ki bodo po delih svojih živeli na veke. Ta trenutek pa jih vsekako še hudo pogrešamo; nekako žalostno prazno je za njimi. Bog dáj, da bi skoraj našli vrednih naslednikov, ki bi dostojno stopili na častna njih mesta.



V provinciji na Ruskem.

Spisal dr. M. Murko.

VI.

Do Saratova.

Dné 24. julija (po st. št.) proti večeru sem zapustil Samaro in šel na Merkurijevski parohod «Aleksander Nevskij», ki me ravno čez dan prinese v Saratov.

Pred Syzranjo, drugo postajo za Samaro, nahaja se velikanska stavba, Aleksandrovski železni most, jedini čez Volgo od začetka nje pravihnega parohodstva t. j. od Rybinska. Lehko si mislite, da mora biti ogrómen. V dolgost meri 700 sežnjev, visok je takó, da celó svobodno prehajajo visoki večnadstropni parohodi s svojimi dimniki. In vendar se ob ledohodu, ki v jeseni ali spomladi trpi po ves mesec, leda pod njim nakopiči toliko, da ostaja le seženj do mostú. Stalno ga delavci razbijajo in v silí se rabijo, kakor mi je pripovedoval očevidec, celó kanoni za razstreljanje. Zanimiv je tudi zaradi tega, da so ga stavili le ruski inženirji Michajlovskij, Struve in posebno Bêlo-ljubskij in Berezin. Delal se je tri leta in bil odprt dné 30. avg. 1880. l. Stal je 4.773.487 metalíčnih rubljev ali 7.099.698 rubljev v popirji. Sevéda se na parohodih vse občinstvo zbira in strmí že od daleč vánj. Sprva se vam ne zdi takó velikansk — jaz sem to izkušal posebno na obratnem poti — ker ga že jako daleč ugledate; preide pa 20, 30 in še več minut in takrat se vam res pokaže pravi orjak.

Priroda se prikazuje zopet jednoličnejša. Levi breg je že dolgo časa popolnoma raven in tudi na pravem se hribci zmerom bolj ponižujejo ali pa daleč odstopajo. Semtertja vidite rusko vas, zopet jednako, zmerom celó leseno in stavljeno kakor po nasprotnem principu, katerega v mestih opazujemo: hiše so vendar semtertja precěj velike in prav prikupne, nakopičene so namreč kakor na jednom kupu in lahko